

GRÓF APPONYI ALBERT BESZÉDE AZ 1920. ÉVI BÉKETÁRGYALÁSON

1. TÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEK

A világháború idején (1914—1918) a legsúlyosabb megpróbáltatások évei neheztedek nemzetünkre. A magyar katonák páratlan hősiességgel küzdöttek, de vérük hiába hullott. Bekövetkezett a harctéri összeomlás, s ezt nyomon követte a forradalom (1918—1919). A társadalmi rend csak súlyos szenvedések árán állott helyre, az állam egységét azonban nem lehetett megmenteni. A győztes hatalmak megtorolták nemzetünkön a maguk súlyos veszteségeit.

A magyar kormányt 1919 végén szólították föl a békeszerződés feltételeinek átvételére. Magyarország küldöttsége gróf Apponyi Albert vezetésével 1920 elején érkezett meg Párizsba, hogy a győztes hatalmak vezető férfaiból álló Legfőbb Tanácstól átvegye a békefeltételeket. E tanács ülésén január 16-án mondotta el gróf Apponyi Albert az alább közölt beszédet.

A beszéd elhangzása után a magyar küldöttség haladékokat kapott, hogy még egyszer megtehesse észrevételeit a békefeltételekre. Hiába volt minden érvelés, a győztes hatalmak egyetlen módosítást sem fogadtak el.

A békefeltételeket gróf Teleki Pál miniszterelnök május havában ismertette meg a magyar nemzetgyűléssel. A helyzet kétségbeesítő volt, mert ellenállás esetén még a megmaradt országrész is szétdarabolhatták volna a győztesek. A magyar kormánynak az ellenállhatatlan kényszer következtében el kellett fogadnia a békeszerződést.

1920. június 4-én írták alá a magyar békét Versaillesben: a trianoni palotában. A nemzetgyűlés 1920. november 13-án iktatta a magyar törvények közé a gyászos emlékű szöveget.

Ez a békeszerződés Magyarország 325.000 négyzetkilométernyi területéből csak 93.000 négyzetkilométert hagyott meg, a 21 millió főből álló lakosságot 8 millióra csökkentette, ezenkívül hihetetlen nagyságú hadikárpótlást rótt az országra s a magyar belügyek egy részét — így a hadügyet és pénzügyet — külföldi ellenőrzés alá helyezte.

Csehországnak 63.000 négyzetkilométer és 3.400.000 lakos, Romániának 103.000 négyzetkilométer és 5.300.000 lakos, Szerbiának 21.000 négyzetkilométer és 1.500.000 lakos, Ausztriának 4500 négyzetkilométer és 450.000 lakos, Olaszországnak 21 négyzetkilométer és 50.000 lakos jutott hazánkból. A régi Magyarországnak csak egyharmad része maradt meg birtokunkban!

Az ellenséges országok kezébe jutott többek közt 10.500 elemi iskolánk, 300 polgári iskolánk, 55 tanítóképzőnk, 27 felső kereskedelmi iskolánk, 141 gimnáziumunk és reáliskolánk, három jogakadémiánk és két teljes felszerelésű egyetemünk: a kolozsvári és a pozsonyi.

Elvettek tőlünk 2200 gyárat és ipartelepét, 11.400 kilométer hosszúságú vasútvonalat (ma a vasúti hálózatunk csak 8400 kilométer hosszú), elvették vasúti kocsijaink 80 százalékát.

2. APPONYI ALBERT BESZÉDE

BEVEZETÉS

**A szónok megköszöni,
hogy meghallgatják**

**Jelzi, hogy a békefeltételek
elfogadhatatlanok**

Igen tisztelt Elnök Úr!

Uraim! ¹

Engedjék meg, hogy még egyszer megköszönjem, hogy alkalmat adtak nekünk álláspontunk kifejtésére. Tulajdonképpen szóbeli tárgyalást kívántam, ² mert nézetem szerint ez az egyedüli eszköz, amely bennünket a megértéshez és az előttünk fekvő szövevényes kérdések helyes megismeréséhez vezethet. A Legfelsőbb Tanács azonban akaratát más irányban már megállapította, így meg kell ez előtt hajolnom. Elfogadom tehát az elem állított helyzetet, és hogy idejüket túlságosan igénybe ne vegyem, egyenesen a tárgyra térek át.

Jelzi, hogy a békefeltételek elfogadhatatlanok.

A mi szemünkben a tegnaptól a mai naptól a békefeltételeknek hivatalos megismerése választja el. Érzem a felelőség roppant

súlyát, amely reám nehezedik abban a pillanatban, amikor Magyarország részéről a békefeltételeket illetőleg az első szót kimondom. Nem tétovázom azonban és nyíltan kimondom, hogy a békefeltételek, úgy amint önök szívesek voltak azokat nekünk átnyújtani, lényeges módosítások nélkül elfogadhatatlanok. Tisztán látom azokat a veszélyeket és bajokat, amelyek a béke aláírásának megtagadásából származhatnak. Mégis, ha Magyarország abba a helyzetbe állíthatnák, hogy választania kellene ennek a békének elfogadása vagy visszautasítása között, úgy tulajdonképpen arra a kérdésre adna választ: helyes-e öngyilkosnak lennie, nehogy meghaljon.

Szerencsére még nem tartunk ilyen messze. Önök felszólítottak bennünket, hogy tegyük meg észrevételeinket. Ezek közül bátrak voltunk már egynéhányat a békefeltételek átvétele előtt átnyújtani. Meg vagyunk győződve, hogy Önök a már átnyújtott és a jövőben átnyújtandó megjegyzéseinket a viszonyok nehézsége által követelt komolysággal és lelkiismeretességgel fogják áttanulmányozni. Reméljük tehát, hogy meg fogjuk győzni Önöket. Reméljük ezt annál is inkább, mert nem áll szándékunkban sem ma, sem későbben érzelmeinkkel kérkedni, vagy kizárólag azoknak az érdekeknek szempontjára helyezkedni, amelyeket feladatunk

megvédelmezni. A legjobb akaráttal iparkodunk keresni oly álláspontot, amely a kölcsönös megértést lehetővé teszi. És, uraim, ezt az álláspontot már megtaláltuk. Ez a nemzetközi igazságosság, a népek szabadságának nagy eszméje, amelyet a Szövetséges Hatalmak³ oly fenn hirdettek, továbbá a béke közös nagy érdekei, az állandóság és Európa rekonstrukciója⁴ biztosítékainak keresése.

Ezeknek az elveknek és érdekeknek szempontjából vizsgáljuk meg a nekünk felajánlott béke feltételeit.

Nem titkolhatjuk el mindenekelőtt megütközésünket a békefeltételek mérhetetlen szigorúsága felett. E megütközés könnyen megmagyarázható.

A többi háborút viselt nemzettel, Németországgal, Ausztriával és Bulgáriával kötött béke feltételei mindenesetre szintén szigorúak. De közülük egyik sem tartalmazott a nemzet életére lényeges oly területi változtatásokat, mint azok, amelyeket velünk elfogadtatni akarnak.⁵

Arról van szó, hogy Magyarország elveszítse területének kétharmadát és népességének majdnem kétharmadát, és hogy a megmaradt Magyarországtól a gazdasági fejlődés majdnem összes feltételei megvonassanak. Mert az ország e szerencsétlen középső része, elszakítva határaitól, meg lenne fosztva szén-, érc- és sóbányáinak legnagyobb részétől, épületfájától, olajától, földgázforrásaitól, munkacerejének jó részétől, alpesi legelőitől, amelyek marhaállományát táplálják: ez a szerencsétlen középső rész, mint mondtam, meg lenne fosztva a gazdasági fejlődés minden forrásától és eszköztől ugyanakkor, amikor azt kívánják tőle, hogy többet termeljen. Ily nehéz és különös helyzet előtt állva, kérdezzük, hogy a fentemlített elvek és érdekek mely szempontja váltotta ki ezt a különös szigorúságot Magyarországgal szemben?

Talán az ítékezés ténye lenne ez?

Önök, uraim, akiket a győzelem a bírói székhez juttatott, önök kimondották egykori ellenségeiknek, a Központi Hatalmaknak⁶ bűnösségét és elhatározták, hogy a háború következményeit a felelősökre hárítják.⁷ Legyen így; de akkor azt hiszem, hogy a fokozat megállapításánál a bűnösség fokával arányban kellene el-

**Hiszi, hogy még lehet
enyhíteni a feltételeken**

TÁRGYALÁS

**Magyarország helyzete
a békefeltételek szerint**

**Mi lakoljunk legjobban
a háborúért?**

járni és mivel Magyarországot sújtják a legszigorúbb és létét leginkább veszélyeztető feltételekkel, úgy azt lehetne hinni, hogy éppen ő az, aki az összes nemzetek közül a legbűnösebb. Uraim! A nélkül, hogy e kérdés részleteibe bocsátkoznék, hiszen ezt benyújtandó okmányaink fogják megtenni, ki kell jelentenem, hogy ezt az ítéletet nem lehet kimondani oly nemzet fölött, amely abban a pillanatban, amidőn a háború kitört, nem bírt teljes függetlenséggel és legfeljebb csak befolyást gyakorolhatott az Osztrák-Magyar Monarchia ügyeire, és amely nemzet ezt, mint a legutóbb nyilvánosságra hozott okmányok bizonyítják, fel is használta arra, hogy helytelenítse azokat a lépéseket, amelyeknek a háborút elő kellett idézniük.

Nem hiszem továbbá, hogy ítélettel állunk szemben, mert hiszen az ítélet oly eljárást tételez fel, amelyben a felek egyforma körülmények között hallgattatnak meg, és egyformán tudják érveiket érvényre juttatni. Magyarországot azonban mindeddig nem hallgatták meg; lehetetlen tehát, hogy a békefeltételek ítélet jellegével bírjanak.

Vagy a nemzetiségi elv miatt szenvedjünk?

Vagy talán a nemzetközi igazságosság elvének oly alkalmazásáról van szó, amelynek célja a poliglott állam-alakulatok helyett, amelyek közé Magyarország is tartozik,⁸ oly új alakulatokat létrehozni, amelyek igazságosabban oldják meg a területi kérdést a különböző nemzetiségek között és amelyek hatásosabban biztosítják azok szabadságát? Ha a tényeket tekintem, úgy kénytelen vagyok kételkedni, hogy ez a törekvés eredményezte a kérdés ilyen módon való megoldását.

Mindenekelőtt a Magyarországtól elszakítandó 11,000,000 léleknek 35 %-a magyar,⁹ amely három és fél milliót jelent akkor is, ha a mi érdekeinkre legkedvezőtlenebb számítást vesszük is alapul. Elszakítanak még a békefeltételek körülbelül egy és egy-negyed millió németet, ami a magyarság százalékszámával együtt az egésznek 45 %-át jelenti. Ezekre nézve a nemzetiségi elv ilyen alkalmazási módja nem előnyt, hanem a szenvedések sorát jelentené. Ha feltesszük tehát — amitől távol állok —, hogy a nemzetiségi elv alkalmazása a fennmaradó 55 %-ra nézve előnyösebb állapotot teremtené, mint a történelmi Magyarországon, még mindig az elszakítandó népesség majdnem felére nézve ez az elv nem vonatkozhatik, vagy ha vonatkozik, úgy fordított értelemben. Nézetem szerint pedig, ha elvekről van szó, úgy azokat egyenlő

módon kell alkalmazni mindazokra, akiket a szerződés rendelkezései érintenek.

Menjünk azonban tovább, és tekintsük a Magyarország romjain megnövekedett államokat. Megállapíthatjuk, hogy faji szempontból ezek is éppen úgy — vagy talán még jobban — részekre lesznek darabolva, mint az egykori Magyarország.

Nem célok önöket, uraim, kifárasztani azoknak az adatoknak felsorolásával, amelyeket az e kérdésben benyújtandó okmányaink különben is tartalmazni fognak. Addig is azonban, amíg ezeket megismerhetik, kérem önöket, fogadják el állításaimat, hogy követhessék következtetéscímét, amelyeket levezetni bátor leszek.

Nem látom be, hogy a nemzetiségi elv — a nemzeti egység elve — nyerne ez által a feldarabolás által. Egyetlen következménye volna ennek az, amelyet bátor leszek megemlíteni, a nélkül, hogy bárkivel szemben is támadó szándékom lenne. Csak egyszerűen megállapítani kívánom azt a tény, hogy e következmény a nemzeti hegemoniának¹⁰ átruházása volna oly fajokra, amelyek jelenleg többnyire alacsonyabb kulturális fokon állanak.

Bizonyítani tudjuk igazságunkat és cáfolni a ráfogásokat

Következtetésem igazolására egy pár számadatot idézek.¹¹

A magyarságnál az írni és olvasni tudók arányszáma megközelíti a 80 %-ot; a magyarországi németeknél a 82 %-ot, a románoknál a 33 %-ot; a szerbeknél majdnem a 60 %-ot.

Ha a felsőbb társadalmi osztályokat tekintjük, és számításba vesszük azokat, akik gimnáziumot végeztek, és letették azt a vizsgát, amely Franciaországban a baccalaureátusnak felel meg, akkor megállapíthatjuk, hogy a magyarok arányszáma azok között, akik ily tanulmányokat végeztek, vagy az érettséginek megfelelő képzettséget értek el, 84 %, jóllehet a magyarok az összes népességnek csak 54,5 %-át teszik; a románok arányszáma az ily tanulmányokat végzetek között 4 %, pedig az egész népesség 16 %-át alkotják; a szerbeké 1 %, jóllehet számuk az egész népesség 2,5 %-a.

Ismétlem, hogy ez a megjegyzésem nem bír senkivel szemben bántó éllel. Ennek a helyzetnek egyedüli oka, hogy ezek a szomszédos népek történelmük szerencsétlen eseményei folytán későbbben léptek be a művelt népek családjába, mint mi. A tény azonban tagadhatatlan. Nézetem szerint azonban a nemzeti hegemoniának egy alacsonyabb kulturális fokra való átruházása nem közömbös az emberiség nagy kulturális érdekei szempontjából. Ebben az irányban már most vannak bizonyítékaink. Szomszédaink, akik területünk egy részére törnek, már legalább egy éve hatalmukba kerítették azokat; a fegyverszüneti szerződés értelmében joguk lett volna ezeknek a területeknek katonai megszállására, de ők kisajátították a kormányzás egész gépezetét. Ennek látjuk már a következményeit. Külön okmányban fogjuk bemutatni, hogy ez alatt az egy év alatt mily nagy kulturális értékek romboltak le. Látni fogják, uraim, ezekben az okmányokban, hogy két egyetemünk, amelyek a kultúra legmagasabb fokán állanak, a magyar kultúra egyik régi székhelye és az újabbkeletű pozsonyi egyetem tönkretették. A tanárok elűzettek, és szeretném, ha megtudnák önök, hogy kiket ültettek helyükbe. Felhívom önöket, hogy küldjenek ki tudósokból álló bizottságokat, hogy a való helyzetet megismerjék, és hogy az összehasonlítást megtehessék. Lehetetlen, hogy ezek az egyetemek és ezek a tanári karok, amelyeknek történelme a messze múltba visszanyúlik, és amelyek most megsemmisítették, pótolhatók legyenek a megszálló nemzetek szellemi erőtartalékaiból. Ezek a nagy kulturális intézmények belátható időben nem pótolhatók.

Hasonló a helyzet az egész közigazgatási gépezetnél és a tanítótestület mindegyik fokánál.

Csupán a román megszállott területeken több mint kétszáz ezer gyermek az utca porában nevelődik a tanítóhiány folytán, mivel a magyar tanítók kiutasítottak, és pótolni őket nem bírják.

Uraim! Azt hiszem, hogy az emberiség nagy érdekei szempontjából nem lehet sem közömbösen, sem megelégedettséggel szemlélni azt a körülményt, hogy a nemzeti hegemonia oly fajokra száll át, amelyek ha a legjobb reménységgel kecsesgetnek is a jövőre nézve, de ma még a kultúra alacsony fokán állanak.

Láttuk már, hogy a szigor, amellyel Magyarországot sújtják, nem eredhet az ítélkezés tényéből.

Láttuk, hogy a nemzetiségi elv sem nyerne ezáltal semmit.

Talán akkor oly szándékkal állunk szemben, amely a népek szabadságának eszméjét követi?

Úgy látszik, hogy ennek a szándéknak kiindulópontja az a feltevés, amely szerint Magyarország idegennyelvű lakosai szívesebben tartoznának oly államhoz, amelyben az államfenntartó elemet fajrokonai alkotják, mint Magyarországhoz, ahol a magyar hegemonia érvényesül.

Ez azonban csak feltevés; és ha a felvések útjára léptünk, úgy bátor vagyok megjegyezni, hogy e feltevés fordított értelemben alkalmazható arra a 45 % magyarra és németre, akik most egy új államhoz csatoltatnak és kikről feltehető, hogy szívesebben maradnának a magyar állam polgárai. Ez az okoskodás nem jelentene mást, minthogy az előnyöket a másik oldalra helyezzük. De miért induljunk ki sejtésekből, és miért helyezkedjünk felvésekre, amikor a valóság megállapítására rendelkezésünkre áll az eszköz,

"...a nemzeti hegemoniának egy alacsonyabb kulturális fokra való átruházása nem közömbös az emberiség nagy kulturális érdekei szempontjából."

egyszerű, de egyetlen eszköz, amelynek alkalmazását hangosan követeljük, hogy e kérdésben tisztán lássunk. És ez az eszköz a népszavazás.

(Az emberek — folytatja a szónok — nem helyezhetők megkérdés nélkül, mint valami nyáj, egy idegen állam fennhatósága alá. Az elszakított részek lakóit meg kell szavaztatni, hogy tudjuk: hova akarnak tartozni. A szavazás eredményének szívesen aláveljük magunkat. Ha ellenfelcink annyira biztosak a maguk dolgában, miért ellenzik ezt a jogos kívánságot? Magyarország sohasem volt igazságtalan nem-magyarajkú polgáraival szemben, nem úgy, mint a területünk nagy részét most elfoglalva tartó szomszédok a magyar alattvalóikkal szemben. Az okiratok egész tömegevel igazolható, hogy milyen a szomszédos államok nemzetiségi politikája. Itt igazán sürgős védelemre szorul a magyarság. Általában a magyar kérdés Európa egyik legfontosabb ügye.)

Miért fontos Európa számára az egységes Magyarország?

Az a terület, amely Magyarországot alkotja és amely jogilag ma is Magyarország, századokon át rendkívül fontos szerepet játszott Európában, különösen Közép-Európában a béke és a biztonság fenntartása érdekében. A magyar honfoglalást és a magyaroknak a keresztény hitre való áttérését megelőző évszázadokban hiányzott itt a nyugalom és a biztonság. Közép-Európa a legkülönbözőbb barbár népek támadásainak volt kitéve. A biztonság csak attól a pillanattól fogva állt fenn, amikor a magyar védővonal kialakult. Az állandóság és a béke általános szempontjaiból rendkívül fontos, hogy a zavarok kelet-európai főfészke ne nyerjen tért, és ne terjeszkedjék ki Európa szívéig. A történelmi fejlődésnek azonban gátat vetett a Balkán-félszigeten a török hódítás, és így az egyensúly ott nem állott helyre. Adja az Ég, hogy ez mielőbb bekövetkezzék! De ma rendkívül fontos, hogy e zavarok, amelyek Európa békéjét oly sokszor háborították, és amelyek bennünket már több ízben a háború küszöbére sodortak, onnan ne terjedhessenek tovább.

A történelmi Magyarország¹² töltötte be azt a feladatot, hogy oly államot tartva fenn, amelyben egyensúly és biztonság uralkodott, megvédte Európát a keletről fenyegető közvetlen veszedelmek elől. Ezt a hivatását tíz századon át töltötte be, s erre egyedül organikus egysége képesítette.¹³ Idézem a nagy francia geográfusnak, Reclus Elisácnek szavait,¹⁴ amelyek szerint ez az ország oly tökéletes földrajzi egység, amely Európában egyedül áll. Folyóik és völgyeik, amelyek a határokról kiindulva a középpont felé törekszenek, oly erős egységet alkotnak, amely csak egységes hatalom által kormányozható. Részecinek gazdasági függése szintén a legteljesebb, miután a közép-rész hatalmas gazdasági üzemet alkot, a szélek tartalmazzák pedig mindazt az anyagot, amire a gazdasági fejlődés szempontjából szükség van.

A történelmi Magyarország tehát Európában egyedülálló természetes földrajzi és gazdasági egységgel rendelkezik. Területén sehol sem húzhatók természetes határok és egyetlen részét sem lehet elszakítani a nélkül, hogy a többiek ezt meg ne szenvedjék. Ez az oka annak, hogy a történelem tíz századon át megőrizte ezt az egységet. Önök visszautasíthatják a történelem szavait, mint elvet egy jogi konstrukció megépítésénél,¹⁵ de a történelem tanúságát, amelyet az ezer éven át hangoztatott, figyelembe kell venniük. Nem véletlen, hanem a természet szavai beszélnek itt. Magyarország az organikus egység minden feltételével rendelkezik, egyet kivéve, és ez a faji egység. De azok az államok, amelyeket a békeszerződés értelmében Magyarország romjain építenének fel, szintén nem rendelkeznenek a faji egységgel. Az anyanyelv egysége hiányzott egyedül Magyarországon az egység feltételei közül, és hozzáteszem, hogy az alakítandó új államok az egység egyetlen alapelveivel sem fognak bírni. Az alakítandó új államok átvágnák a földrajz természetes határait, megakadályoznák a hasznos belső vándorlást, amely a munkást a kedvezőbb munkalehetőségek felé irányítja; megszakítanák a tradíció fonalait,¹⁶ amelyek a századokon át együttélőket közös mentalitásba¹⁷ egyesítették, akik

ugyanazon eseményeket, ugyanazt a dicsőséget, fejlődést és ugyanazokat a szenvedéseket élték át. Jogosult-e a félelmünk tehát, hogy itt az állandóságnak kipróbált oszlopa helyett a nyugtalanságnak újabb fészkei fognak keletkezni? Nem szabad magunkat illúziókban ringatnunk.¹⁸ Ezeket az új alakulatokat az irredentizmus aknázná alá, sokkal veszedelmesebb formában, mint azt a régi Magyarországon egyesek fölfedezni vélték.¹⁹

(A világháború előtti Magyarországon a nem-magyarajkúak között erős volt a törekvés arra, hogy egyesüljenek Szerbiával vagy Romániával. Csodálkoztunk-e, ha ma a magyarságot tüzezi az egyesülés eszméje? Hogyan lenne irredentista az a magyarság, amelynek keblében nemcsak a művelt emberek, hanem maga a nép is ül van halva a nemzeti összetartás érzésétől. Hogyan viselkedel ez a magyarság, hogy alacsonyabb műveltségű népek uralkodjanak rajta? Ezt nem azért mondjuk, hogy félelmet gerjesszünk. Mi nem fenyegetődünk. Mi az igazságra kíváncsiak vagyunk. Azt azonban meg kell mondanunk, hogy ez a területi hódítás az európai béke szempontjából végzetes lehet. A gazdasági élet is megakad az elszakított területeken csakúgy, mint a megcsontított Magyarországon. Ez magával hozza a társadalmi béke felbomlását. A följárató elemek erőre kapnak, s a bolsevizmus járványa könnyen átterjedhet Nyugat-Európára.)

BEFEJEZÉS

Mindzekkel a teóriákkal szemben önök felhozhatják, mint döntő tényező, a győzelmet és a győzők jogait.²⁰ Elismerjük ezeket, uraim. Elég reálisan gondolkozunk politikai kérdésekben, hogy ezzel a tényezővel kellőképpen számoljunk. Ismerjük tartozásunkat a győzelemmel szemben. Készek vagyunk vereségünk váltságdíját megfizetni. De ez lenne az újjáépítésnek egyedüli elve? Az erőszak volna az egyedüli alapja az építésnek? Az anyagi erőszak lenne az egyedüli fenntartó eleme annak a konstrukciónak, amely összeomlóban van, mielőtt az építés befejeződött volna? Európa jövője igen szomorú lesz ebben az esetben. Nem hisszük, uraim, hogy a győztes hatalmaknak ez volna a mentalitása; ezeket az elveket nem találjuk meg azokban a nyilatkozatokban, amelyekben önök megállapították azokat az eszméket, amelyeknek győzelméért harcoltak, és amelyekben megjelölték a háború céljait.²¹

Ismétlem, nem hisszük, hogy ez volna a győztes nagy nemzetek mentalitása. Ne vegyék rossz néven, hogy a most győztes Franciaországon, Anglián és Olaszországon túl meglássam a körvonalait annak a másik Franciaországnak, amely mindig a nagylelkű törekvéseknek előőrse és a nagy eszméknek szócsove volt; annak a másik Angliának, a politikai szabadságok szülőanyjának és annak az Olaszországnak, amely a renaissancenak, a művészeteknek és a szellemi fejlődésnek bölcsője volt. És ha duzzogás nélkül ismerem el a győző jogát, akkor azzal a másik Franciaországgal, Angliával és Olaszországgal szemben egész másképp érzek; hálával hajlok meg előttük, és szívesen fogadom el őket mestercinkül és

nevelőinkül. Engedjék meg, uraim, hogy azt tanácsoljam: ne veszélyeztessék örökségüknek ezt a legjobb részét, azt az erkölcsi fölényt, amelyre önöknek joguk van, az erőszak fegyverének alkalmazásával, amely ma az önök kezében van, de amelyet holnap más ragadhat meg, míg amaz megmarad.

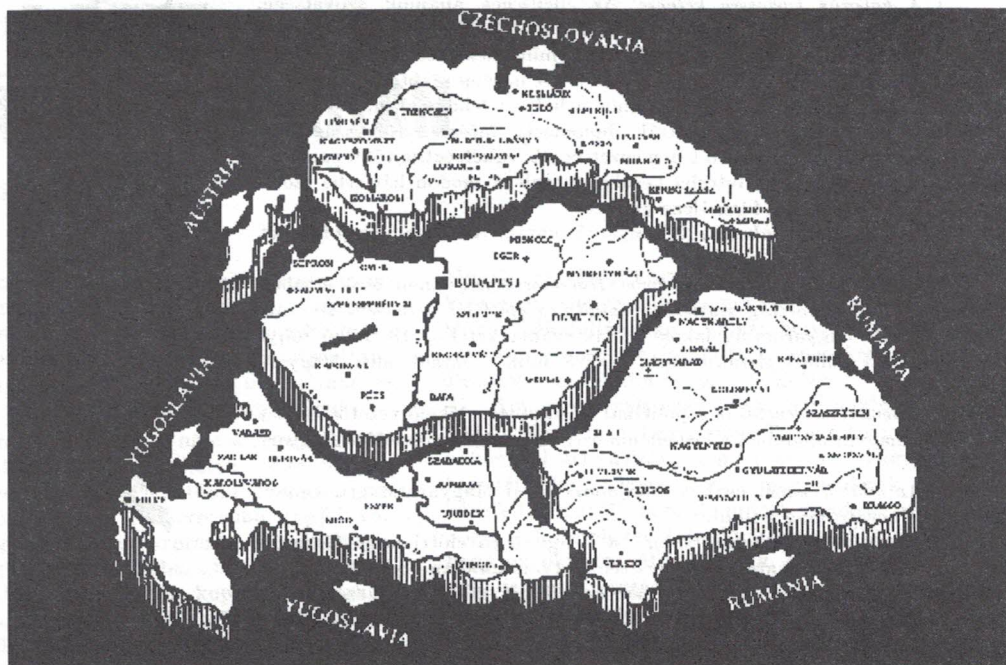
Bízva ezeknek az eszméknek erejében, a bennünket környező minden nehézség, minden rosszakarat és minden akadály ellenére, amelyeket utunkon felhalmozni iparkodnak, bizalommal lépünk arra az útra, amely végre megnyílt előttünk, hogy résztvehessünk a béke munkájában; és tesszük ezt a legteljesebb jóhiszeműséggel. Bízunk azoknak az eszméknek őszinteségében, amelyeket önök kijelentettek. Jogtalanság volna önökkel szemben másképpen gondolkoznunk; bízunk az erkölcsi tényezők erejében, amelyekkel ügyünket azonosítottuk, és kívánom önöknek, uraim, hogy a győztes

**A győző kérjen kárpótlást,
de óvakodjék az erőszaktól**

**Franciaország, Angolország
és Olaszország nagy hivatása**

**Bízunk az erkölcsi
tényezők erejében**

fegyvereknek dicsőségét szárnyalja túl a béke megteremtésének dicsősége, amellyel önök az egész emberiséget megajándékozzák.²²

JEGYZETEK

Jegyzetek. — Gróf Apponyi Albert (1846–1933) kiváló szónok és politikus. A magyar közéletben az 1870-es évektől kezdve irányító szerepe volt. 1921-ben a képviselőház elnöke, utóbb közoktatásügyi miniszter. A Legfelsőbb Tanács előtt Neuilly-ben (Nölyi, város Páris mellett) 1920. jan. 16-án tartott nagy beszédét francia, angol és olasz nyelven mondta el.

¹ A Legfelsőbb Tanács és a békekonzferencia elnöke *Clemenceau György* (Klémanszó) volt: híres francia államférfi, több ízben miniszter és miniszterelnök. Bár a világháború idején, amikor 1917-ben átvette a franciaországi ügyek teljhatalmú intézését, életének már 76-ik évében járt, mégis példátlan kitartással intézte nemzete sorsát. Ifjú tűzzel lelkesítette honfitársait, kérelhetetlenül üldözte a csüggedőket. A franciák a „győzelem atyja” melléknévvel tisztelték meg. A békeszerződések munkája nagyrészt az ő műve. — Hasonló vezérszerepe volt Angolországban *Lloyd George* (Lojd Dsóds) brit államférfiúnak és miniszterelnöknek. A háború politikát félrevetve, keresztülvitte Angliában az általános védkötelezettséget; a brit világbirodalom minden erőforrását kiaknáztá, hogy nemzete a németek fölé kerekedhessék. Neki is nagy része volt a békeszerződések megszövegezésében.

² A magyar kiküldöttek szóbeli eszmecsereét óhajtották, de Clemenceau, Lloyd George és társaik írásban követelték mindent, s csak egy tájékoztató előadásra adtak engedélyt a magyar álláspont kifejtése céljából.

³ A szövetséges és társult hatalmak a következők voltak: a Brit-Birodalom, Franciaország, Olaszország, az Amerikai Egyesült-Államok és Japán. A szövetséges és társult hatalmak pedig: Belgium, Románia, a Szerb-Horvát-Szlovén állam, a Cseh-Szlovák Köztársaság, Lengyelország, Görögország, Portugália, Kína, Sziám és több amerikai állam.

⁴ *Európa rekonstrukciója*: Európa helyreállítása, újjáépítése. A világháború emberben és vagyonban olyan romlást okozott, hogy ez a szenvedés és pusztulás példátlanul áll az emberiség történetében.

⁵ *Hogy mit veszett Magyarország vagyonban, azt elgondolni is szörnyűség.* Csak néhány adatot erre nézve. A 12,6 millió hold erdőből maradt 1,8 millió. A 42 millió métermázsa évi kukoricatermésből maradt 15 millió métermázsa. Az 51 millió métermázsa burgonyatermésből maradt 20 millió métermázsa. A 6 millió szarvasmarhából maradt 2 millió. A 6 millió sertésből maradt 3 millió. A 2 millió lóból maradt 800.000. A 8 millió juhból maradt 2,5 millió. A 90 millió métermázsa évi széntermésből maradt 05 millió métermázsa. Sőttermelésünk egészen elveszett! Petróleumtermelésünk egészen elveszett! Arany- és ezüsttermelésünk egészen elveszett! Tengeri hajózásunk megsemmisült!

⁶ *A központi hatalmak a következők voltak*: Németország, Ausztria-Magyarország, Törökország és Bulgária. Ez a négyes szövetség a világháború végén teljesen széthullott, és külön-külön mindegyik súlyos veszteséget szenvedett. A legnagyobb katasztrofá Ausztria-Magyarországot érte.

Ausztria területén a lengyelek, csehek, oláhok, olaszok és szerbek osztoztak. Hazánk területéből ezen az öt nemzetén kívül még Ausztria is kapott egy részt. A rettentő béke eredményeinek biztosítására a nagy 'antant' (Anglia, Franciaország, Olaszország és Belgium) mellett megalakul a kis antant (Cseh-Szlovákia, Jugoszlávia és Románia).

⁷ *A háborús felelősség kérdése.* Az ellenséges államok szövetsége, különösen Franciaország és Anglia, a háború felelősségének és rémségeinek felidőzésében a központi hatalmakat, mindenképpént Németországot mondta ki vétkesnek, s ehhez az álláspontjához mérten szabta ki a békefeltételeket. Magyarország nem volt bűnös a háború felidőzésében, mert külpolitikáját és hadügyeit az osztrák diplomácia intézte. Négy száz esztendőn keresztül éppen az volt a nemzet egyik legkétségbeejtőbb panasa, hogy Ausztriával összeköttetésbe kerülve megalázó módon háttérbe szorították fejlődésünket és függetlenségünket.

⁸ *Poliglott államalakulat:* többnyelvű ország. Az ilyen ország is lehet boldog. Példa rá Svájc.

⁹ *A szónok itt nem veszi számba Horvátországot,* hanem csak a tulajdonképpeni Magyarország statisztikai adataira építi föl érvelését. Horvátország nélkül Magyarország lakosságának száma kereken 19 millió főnyi volt. Ebből 11 milliót elszakítottak, csak 8 millió maradt meg Magyarországnak.

¹⁰ *A nemzeti hegemonián* a politikai túlsúlyt, az előkelő vezetőszerpepet értjük. A magyar államban a hegemonia ezer esztendőn keresztül a magyarságé volt.

¹¹ *Az adatok ismét csak a tulajdonképpeni Magyarországra vonatkoznak,* Horvátország nélkül.

¹² *A történelmi Magyarország:* a világháború előtti nagy Magyarország. Ez a régi Magyarország már Szent István korában olyan volt, mint a világháború idejében. Igaz, ért már bennünket több olyan szerencsétlenség, amely összetörte országunk területi egységét (a törökvilág kora és az osztrák önkényuralom), de a nemzet újra és újra diadalmasan feltámadt.

¹³ *Organikus egység:* a szervezet egysége. Amint az emberi szervezetből nem lehet eltávolítani a nemesebb részeket az élet veszélyeztetése nélkül, akként az országokat sem lehet feldarabolni pusztán nyelvi alapon. Magyarország földrajzilag egységes és megbonthatatlan szervezet.

¹⁴ *Reclus Elisée* (Röklü, 1830—1905) híres francia földrajztudós. Ő állapította meg a következő igazságot: «Magyarország rendkívüli előnye, hogy a szó szoros értelmében vett földrajzi egység. A magyar királyság földrajzi szempontból Európa legösszefüggőbb területe. Bármint alakuljon is a közép-európai államok sorsa, bizonyos, hogy a magyarság mindig a legjelentékenyebb szerepet fogja játszani a Kárpátok által körülvevett óriási arénában.»

¹⁵ *Konstrukció:* a részeknek egységbe való foglalása, összeállítás, építés. Hinnünk kell a történelem tanúbizonyosságában, nem szabad azt gondolnunk, hogy elég, ha egy ezeréves állam fejlődését és jelenét átalakíthatjuk pusztán jogi szervezetté: papirosra kimért államná.

¹⁶ *Tradicció:* hagyomány. Az ember éppen úgy benne él a múltban, mint a legtöbb társadalmi intézmény. Nem lehet máról-holnapra mindent eltörölni vagy bizonytalan eredményű újításokkal kísérletezni, ha mindjárt tetszetősnek mutatkoznak is az újítások. Az emberek például a maguk anyanyelvéhez és vallásához fűtoríthatatlanul ragaszkodnak, de nem engednek egyéb meggyőződésükből sem, mert jól tudják, hogy a régi tapasztalatokat veszedelmes eldobni hiú ábrándképekért. Haladnunk kell, de meggondoltan.

¹⁷ *Mentalitás:* lelkiség, gondolkodásmód. A magyarok békésen éltek nem-magyarajkú honfitársaikkal századokon keresztül. Az idegen ajkúak százezrével olvadtak bele a magyarságba, azok pedig, akik ragaszkodtak anyanyelvükhöz, sok tekintetben egészen átvették a magyarság gondolkodását és szokásait.

¹⁸ *Illúzió:* ábrándkép. Ne gondoljuk, hogy nyugalom lesz ott, ahol az állami élet természetes fejlődését és a közös lelki érzésvilágot erőszakos eszközökkel megháborítják.

¹⁹ *Irredentizmus:* megváltatlan. Az irredentizmus arra irányul, hogy valamely terület lakói visszatérjenek régi államegységükbe vagy egyesüljenek a velük egy nyelvet beszélő testvérekkel.

²⁰ *Teória:* elmélet, elmélkedés. Mit törődik az elméleti fejtegetésekkel a győző? Amit a győző parancsol, azt a legyőzötteknek meg kell tennie. *Vae victis!* Jaj, a legyőzötteknek! Örökérvényű igazság.

²¹ *Az ellenünk harcoló hatalmak az egész földkerekség figyelmét felhívták arra,* hogy ők milyen nemes célokért küzdenek, szemben a németek zsarnokságával. A világ népeinek felszabadítását ígérték, az örök béke megvalósítását helyezték kilátásba. Erkölsileg lehetetlen dolog tehát — így gondolkodik a szónok — hogy csak ígérgezzék a szép elveket, s ezek mellett halálra nyomorítsanak egyes nemzeteket.

²² *Az általános béke és lefegyverzés eszméje nem sikerült.* Ma Csehországnak, Romániának, Szerbiának százezrekre menő katonája van gazdagon ellátva puskákkal, gépfegyverekkel, ágyúkkal, tankokkal és repülőgépekkel. A mi hadseregünk — 35,000 ember.